

**การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านบุงหิน**

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีการจัดการ
ปีการศึกษา 2544

อิสริยา กฤติการุจน์ : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนหมู่บ้านนุหิน ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.หนึ่ง เตียอำรุง ,42 หน้า

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา ทำให้เกิดการบริหารจัดการ และเพื่อให้ทราบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านว่าประสบผลสำเร็จในการจัดตั้งโครงการกองทุนหมู่บ้าน ได้บรรลุเป้าหมายอย่างน้อยเพียงใด และศึกษาถึงปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวาง ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ในการประเมินโครงการได้ศึกษาเฉพาะประชากรหมู่บ้านนุหิน ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา ว่ามีวัตถุประสงค์อย่างไรในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้น และทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรหมู่บ้านนุหินในจำนวน 50 เปอร์เซ็นต์ของจำนวนประชากรทั้งหมด จากการประเมินผลได้ทราบถึงกองทุนหมู่บ้านนุหินมีการบริหารจัดการกองทุนตั้งที่ค่อนข้างยาก เนื่องจากประชากรภายในหมู่บ้านมีการแยกออกเป็น 3 คุ่มและกรรมกรขาดความรู้ ความเสี่ยสละ หลังจกการจัดสรรเงินกู้ให้กับสมาชิกผู้ขอกู้บางรายประสบผลสำเร็จในการนำเงิน ไปประกอบอาชีพ สร้างรายได้ และได้ชำระคืนเงินบางส่วนแล้ว 1 คน ,คืนเงินก่อนกำหนดเวลา 1 คน ส่วนอีก 1 คนเมื่อถึงกำหนดแล้วยังไม่ยอมชำระคืน ที่เหลือต้องรอครบ 1 ปีถึงจะรู้ผล

กองทุนเงินล้านจะอยู่ได้หรือไม่ได้ต้องขึ้นอยู่กับผู้บริหารกองทุน คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่ามีประสิทธิภาพ มีการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างเป็นธรรม และโปร่งใสมากน้อยเพียงใด การดำเนินงานเป็นการสนับสนุนและช่วยแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านมากกว่ายึดกฎระเบียบ จึงต้องแก้ไขระเบียบให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง เพื่อให้กองทุน 1 ล้านบาทมีประสิทธิภาพเพื่อประชาชนจริง ๆ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษาอิสริยา กฤติการุจน์.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาหนึ่ง.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมิน โครงการของสำนัก
วิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.หนึ่ง เตียอำรุง)

กรรมการสอบ

(ผศ. กมลลักษณ์ เกตุอินทร์)

(_____)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการ และการ
ประเมินโครงการ

(_____)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

- 9 ต.ค. 2545

วันที่ _____ เดือน _____ พ.ศ. _____

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์นี้สำเร็จลงด้วยดี, ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร.หนึ่ง เตียอำรุง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ศาสตราจารย์ ดร.นันทกร บุญเกิด อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีชีวภาพและคณาจารย์ประจำสาขาเทคโนโลยีการจัดการสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
- พัฒนาการ, พัฒนาการชุมชนอำเภอ และองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติการในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยกับชุมชน
- โรงพยาบาลสูงเนิน ที่ให้ข้อมูลด้านสาธารณสุข
- นายอำเภอ กำนันผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูล, และอำนวยความสะดวก และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

อิสริยา กฤติการุจน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
หน้าอำนวยการ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
บทที่ 1 บทนำ	
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ	1
3. ขอบเขตความรับผิดชอบ	2
4. วิธีดำเนินการ	2
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ	3
6. คำนิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง	
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี	6
3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ	7
4. แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
7. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพ การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	11
8. หลักการประเมินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	12
9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ	13
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ	
1. วิธีการประเมินโครงการ	17
2. ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล	18

บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	23
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม	32
3. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์การดำเนิน โครงการ	34
4. ปัจจัยด้าน บวก และ ลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์	34

บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์ของการดำเนิน โครงการ	36
2. ผลการดำเนินงาน	36
3. อภิปรายผล	36
4. การเกิดองค์การเครือข่ายการเรียนรู้	37
5. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน	37
6. สรุปภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านนุหิน	39
7. ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน	40
8. ปัญหาในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน	41

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก

บทที่ 1 : บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนของชาติ คณะรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีเจตนาที่จะแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชนในชนบทและชุมชนเมือง โดยได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งจะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแผนที่ 8 และแผนที่ 9 เป็นแผนที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชน เพื่อให้ท้องถิ่นมีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินกองทุนของตนเอง เพื่อสร้างศักยภาพในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพิ่งจะดำเนินการมาเพียงไม่กี่เดือน ก็เกิดปัญหาต่างๆ มากมาย แต่ปัญหาใหญ่ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ ศักยภาพในการบริหารจัดการของแต่ละกองทุนหมู่บ้านว่าจะจัดการได้ตรงกับวัตถุประสงค์ของรัฐบาล คือ ต้องกระจายเงินเข้าสู่ชุมชนให้เป็นทุนหมุนเวียน และให้ชุมชนบริหารจัดการกันเอง ถ้าทำได้กองทุนเงินด้านนี้ก็ยังยืน และเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติจึงเห็นสมควรให้มีการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่เน้นการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา ซึ่งจะช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ให้แก่ผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจระดับล่างอีกทางหนึ่งและส่งเสริมให้บัณฑิตที่ต้องการพัฒนาบ้านเกิดมีโอกาสกระทำได้อีกทั้งบัณฑิตได้มีการยกระดับการศึกษาควบคู่กับการปฏิบัติงานในพื้นที่ โดยเนื้อหาหลักสูตรมุ่งเน้นไปที่การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ เพื่อให้รัฐบาลได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ , มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี .หน้าที่ 1)

1.2 วัตถุประสงค์การประเมินโครงการ

1.2.1 เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.2.2 เพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็ง ความสามัคคี ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.2.3 เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.2.5 เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.3 กรอบความคิดทฤษฎี

กรอบความคิดทฤษฎีที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ได้แก่ แนวคิดตามรูปแบบการประเมินของ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิฟฟ์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งมีอักษรย่อที่มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ	บริบทรายบุคคลและหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก	Input	คือ	ปัจจัยนำเข้า
P	ย่อมาจาก	Process	คือ	กระบวนการ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ	ผลผลิต

เมื่อนำ ชิฟฟ์โมเดล มาประยุกต์ใช้กับองค์ประกอบภายในของกองทุนหมู่บ้าน สามารถแสดงรายละเอียดได้ตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

1.4 วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษาหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาให้เข้าใจเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ขั้นที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

ขั้นที่ 3 ใช้ชิฟฟ์โมเดลวิเคราะห์กองทุนหมู่บ้าน และกำหนดตัวชี้วัดความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน

ขั้นที่ 4 เก็บรวบรวมข้อมูล โดยอาศัยข้อมูลบางส่วนจากแบบบริบทชุมชน (บร. 1-12)

ขั้นที่ 5 นำข้อมูลที่ได้นำประมวล สังเคราะห์ และแจกแจงเป็นหมวดหมู่ ตามประเด็นที่ศึกษา

เมื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินการแล้ว การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ยังสามารถจำแนกข้อมูลได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นตัวเลขอย่างชัดเจนสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติได้หลายวิธี
2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้เป็นการบรรยาย ความเกี่ยวกับความคิดเห็น เจตคติ อาทิ การวิเคราะห์คุณลักษณะ การวิเคราะห์เนื้อหา เป็นต้น (ชุตติวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 96)

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

ผลการศึกษาครั้งนี้จะได้ประโยชน์ดังนี้

- 1.5.1 เพื่อทราบถึงขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- 1.5.2 เพื่อทราบถึงความเข้มแข็ง ความสามัคคี สักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- 1.5.3 เพื่อทราบกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- 1.5.4 เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- 1.5.5 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

1.6 คำนิยามศัพท์เฉพาะ

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง เงินกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งประกอบด้วย เงินจากการจัดสรร 1 ล้านบาท และเงินประเภทอื่นตามระเบียบ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านละชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 หมวด 6 ข้อ 23(2) – (8)

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยในหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่สมัครและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบุหิน

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ผู้ที่อยู่อาศัยในบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับการคัดเลือกจากที่ประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้าน และมีคุณสมบัติครบถ้วนตามระเบียบฯ ข้อ 17 จำนวน 9 คน

ประธานกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กรรมการที่ได้รับการคัดเลือกระหว่างกรรมการกองทุนหมู่บ้านด้วยกันให้ทำหน้าที่เป็นประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้แก่ นายจรัส พูนสูงเนิน

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับ หลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุน ออกโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมาที่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเห็นชอบ

บทที่ 2

เอกสารที่เกี่ยวข้อง

หลักวิชาต่างๆที่ปรากฏในสารนิพนธ์ฉบับนี้ ได้ศึกษาจากแนวคิดหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลอื่น ๆ เพื่อแสดงว่าหลักวิชาด้านเนื้อหาสาระและหลักวิชาด้านเทคนิควิธีการประเมินที่นำมาใช้ในการประเมินครั้งนี้มีความถูกต้องและมีความสมเหตุสมผล ตามหลักวิชาการดังกล่าวสรุปได้เป็น 9 ด้าน ดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
4. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. แบบคำขอขึ้นทะเบียน และประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การพิจารณาเงินกู้ สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
8. หลักการประเมิน โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุน รูปแบบการประเมินแบบชิพพ์ โมเดล (Cipp Model)
9. หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ
 - 9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 - 9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน
 - 9.3 ทฤษฎีประชารัฐ
 - 9.4 ชุมชน

2.1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายของรัฐบาลนี้คือ นโยบายที่มุ่งเน้นการลดค่าใช้จ่ายของภาคประชาชน แล้วมุ่งการให้โอกาสแก่ภาคประชาชน ที่จะมีโอกาสเข้าหาแหล่งเงิน เข้าหาแหล่งความรู้ มีโอกาสที่จะร่วมคิดร่วมทำเพื่อสร้างพลังชุมชนให้เข้มแข็งขึ้น การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจึงเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การแก้ปัญหาความยากจนของชาติ โดยการกระจายเงินเข้าสู่หมู่บ้านและชุมชนแห่งละ 1 ล้านบาทให้เป็นทุนหมุนเวียน และท้ายที่สุดก็คือให้ชุมชนจัดการกันเองบริหารกันเอง

2.1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นโยบายดังกล่าวจะประสบผลสำเร็จได้ ควรประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่

- 1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนหมู่บ้าน
- 3) การปฏิรูประบบบริหารราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้าน เป็นศูนย์กลางในการพัฒนา
- 4) การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุน

2.1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
- 2) ส่งเสริมท้องถิ่นชุมชนให้มีความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน
- 3) เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้และคิดริเริ่มเพื่อแก้ปัญหาของตนเอง มีการสร้างศักยภาพของตนเอง และมีการสร้างเศรษฐกิจแบบพอเพียง
- 4) เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศรวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันแก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมโดยรวม
- 5) ประชาชนในท้องถิ่นมีศักยภาพ และความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1.4 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
- 2) ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประเด็นที่สำคัญ

- ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ” โดยมีชื่อย่อว่า กทพ.

- กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้
- การพ้นจากตำแหน่งตามวาระของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
- การประชุมคณะกรรมการ
- อำนาจหน้าที่คณะกรรมการ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประเด็นที่สำคัญ

- ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการ นายกรัฐมนตรี

- อำนาจ หน้าที่ที่สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.3 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งของกองทุน เลขที่ 11/1 หมู่ที่ 9 ตำบลสูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา 30170

2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้น การฝากเงินสัจจะ และเงินรับฝาก
- เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- เพื่อพัฒนาจิตใจของสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม

3. แหล่งที่มาของเงินกองทุนหมู่บ้าน

- เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- เงินกู้ยืม
- ดอกผลหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากเงินกองทุน
- ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- เงินฝากสัจจะและเงินรับฝาก
- เงินค่าหุ้น
- เงินสมทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน หรือภาระติดพันอื่นใด

4. คุณสมบัติของสมาชิกกองทุน

- เป็นผู้ที่พักอาศัยในหมู่บ้านนุหิน ไม่น้อยกว่า 6 เดือนก่อนการจัดตั้งกองทุน
- เป็นผู้ที่มีนิสัยดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบในหลักการและสนใจที่จะเข้าร่วมใน

กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน

- เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ
- มีเงินฝากสัจจะ และถือหุ้นอย่างน้อยหนึ่งหุ้นแต่ต้องไม่เกินหนึ่งในห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่มีอยู่ในกองทุนหมู่บ้าน

5. การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- ผู้ที่คุณสมบัติตามข้อ 4 สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกของกองทุนได้เดือนละ 1 ครั้ง โดยสามารถสมัครเป็นสมาชิกได้ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคลและกลุ่มหรือองค์กรชุมชนแล้วแต่ความสมัครใจของผู้สมัครสมาชิก

- คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

เมื่อคณะกรรมการกองทุนพิจารณาคุณสมบัติตามข้อ 1 และเห็นสมควรรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก จะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงินฝากสัจจะภายใน 3 วัน นับจากที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก

6. การพ้นสภาพจากการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

- ตาย
- ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน
- วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียง 2 ใน 3 ของผู้ร่วมประชุม
- ใจฝ่ฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

- ใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้รับไว้
- มีลักษณะ และหรือคุณสมบัติไม่ตรงกับข้อ 4

7. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544

8. คณะกรรมการกองทุน มีหน้าที่

- บริหารจัดการกองทุน ตรวจสอบ กำกับ ดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน
- ออกระเบียบข้อบังคับหรือหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารกองทุน
- รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิก
- ปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนกำหนดหรือมอบหมาย

9. ประธานกรรมการกองทุนมีอำนาจหน้าที่ดังนี้

- เป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการกองทุน
- เรียกประชุมคณะกรรมการกองทุน
- แต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามมติหรือตามที่คณะกรรมการกองทุนมอบหมาย
- ปฏิบัติงานหน้าที่อื่น ๆ ตามข้อบังคับและมติของคณะกรรมการกองทุน

รองประธานกรรมการกองทุนทำหน้าที่แทนประธานกรรมการกองทุน เมื่อประธานกรรมการกองทุนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานกรรมการกองทุนมอบหมายให้ทำการแทน

10. การพ้นตำแหน่งของกรรมการ

กรรมการกองทุนมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี เมื่อครบกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่กรรมการกองทุนเข้ารับตำแหน่งให้กรรมการกองทุนจับฉลากออกจำนวนกึ่งหนึ่งของคณะกรรมการกองทุนกำหนด

ในกรณีที่กรรมการกองทุนพ้นจากตำแหน่งตามวาระ คณะกรรมการกองทุนประกอบด้วยกรรมการกองทุนทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ และคณะกรรมการกองทุนจะจัดให้มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งแทนกรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระภายในระยะเวลา 30 วัน

กรรมการกองทุนซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระอาจได้รับคัดเลือกอีกได้ แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันมิได้

11. ประเภทของการกู้ยืม สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินต่อคณะกรรมการกองทุนเพื่อนำไปใช้จ่ายในกิจกรรมดังต่อไปนี้

- 11.1 การพัฒนาอาชีพ
- 11.2 การสร้างงาน
- 11.3 การสร้าง และ/หรือ เพิ่มรายได้
- 11.4 ลดรายจ่าย
- 11.5 บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วน

12. การอนุมัติเงินกู้สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงเพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

13. ลักษณะโครงการ สมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินตามข้อ 11 (1, 2, 3 และ 4) ต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่ต้องสามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดเจนว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

14. วงเงินกู้ เงินกู้ตามข้อ 11 (1, 2, 3 และ 4) ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใดเกินกว่า 20,000 บาท คณะกรรมการ

กองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้ การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกิน 50,000 บาท

15. การทำสัญญา เงินกู้ทุกประเภทต้องมีการทำสัญญาไว้กับคณะกรรมการกองทุนตามแบบและเงื่อนไขที่กำหนด

16. หลักประกันเงินกู้

16.1 เงินกู้ตามข้อ 11 (1, 2, 3 และ 4) ถ้าผู้กู้มีสามีหรือภรรยาแล้วต้องให้สามีหรือภรรยาเป็นผู้ค้ำประกัน และสมาชิกกองทุนอีกสองคนเป็นผู้ค้ำประกัน รวมเป็นสามคน แต่ถ้าผู้กู้ไม่มีสามีหรือภรรยา ให้ญาติหรือสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์เป็นผู้ค้ำประกัน

16.2 ผู้กู้สามารถนำหลักทรัพย์มาค้ำประกัน และทำตามข้อ 16.1

16.3 เงินกู้ตามข้อ 11 (5) ถ้าผู้กู้มีสามีหรือภรรยาแล้วต้องให้สามีหรือภรรยาเป็นผู้ค้ำประกัน และสมาชิกกองทุนอีกหนึ่งคนเป็นผู้ค้ำประกัน รวมเป็นสองคน แต่ถ้าผู้กู้ไม่มีสามีหรือภรรยา ให้ญาติหรือสมาชิกในครอบครัวที่มีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์เป็นผู้ค้ำประกัน และให้ผู้กู้ทำสัญญาเพียงอย่างเดียว

17. อัตราดอกเบี้ย

17.1 อัตราดอกเบี้ยเงินเงินกู้ตามข้อ 11 (1, 2, 3 และ 4) ร้อยละ 7 บาทต่อปี

17.2 อัตราดอกเบี้ยเงินเงินกู้ตามข้อ 11 (5) ร้อยละ 2 บาทต่อเดือน

17.3 อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก ร้อยละ 3 บาทต่อปี

18. ค่าปรับ ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาเงินกู้ให้ผู้กู้เสียเบี้ยปรับในอัตราร้อยละ 0.50 บาทต่อวัน เว้นแต่ผู้กู้ได้รับอนุญาตให้ผ่อนผันจากคณะกรรมการกองทุน

19. การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปิดบัญชีตามมาตรฐานการปิดบัญชีที่ได้รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรดังนี้

19.1 เป็นเงินปันผลค่าหุ้น ในอัตราร้อยละ 15

19.2 เป็นเงินประกันความเสี่ยง ในอัตราร้อยละ 20

19.3 เป็นทุนเพื่อใช้ในการงานประจำปีของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 15

19.4 เป็นเงินตอบแทนแก่คณะกรรมการกองทุน ในอัตราร้อยละ 15

19.5 เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพของประชากรในหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 15

19.6 เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุน ในอัตราร้อยละ 10

19.7 เป็นทุนเพื่อจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ในอัตราร้อยละ 5

19.8 เป็นทุนเพื่อใช้ในสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน ในอัตราร้อยละ 10

19.9 อื่นๆตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร ในอัตราร้อยละการจัดทำบัญชี 5

20. บทเฉพาะกาล

2.4 แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีส่วนสำคัญในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 กล่าวคือ

1. จำนวนครัวเรือนที่เข้าร่วมประชุม จะต้องมีครัวเรือน สามในสี่ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด

2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม ส่วนคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

2.5 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะต้องมีความพร้อมในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุน
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจการบริหารกองทุนของคณะกรรมการ
4. ระเบียบ ข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน
5. การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน หรือสมาชิกในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน
6. การเปิดบัญชีเงินฝากกองทุน

2.6 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้ คณะกรรมการจะต้องพิจารณาโดยมีแนวทางดังนี้

1. ประเด็นที่ต้องเป็นไปตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด คือ

- วงเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท หากเกินต้องให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่รายหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

- ระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ยืมไม่เกินหนึ่งปี

2. ประเด็นอื่น ๆ ให้เป็นไปตามระเบียบของแต่ละกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9

2.7 การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

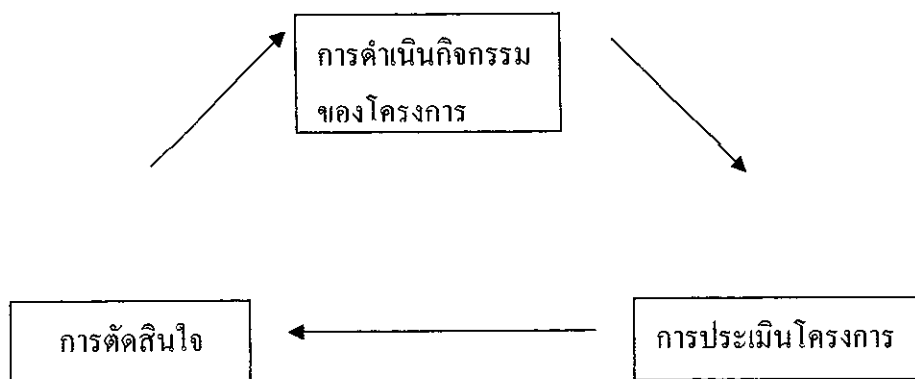
โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการที่มุ่งสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับอนุมัติกองทุนแล้วเสร็จ

เพื่อให้เกิดการพัฒนาดังต่อไปนี้ไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน โดยการจัดสรรทุนการศึกษาแก่บัณฑิตให้เข้าศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ โดยกำหนดให้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองให้เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา โดยเนื้อหาหลักสูตรจะมุ่งเน้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ การวิเคราะห์โครงการ การวิจัยและการประเมินผลโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาดรวมถึงการเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและการพัฒนาชุมชนที่ใช้การวิจัยเป็นเครื่องมือ และให้ผู้ศึกษาได้นำไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาติดตามประเมินผลวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุน รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ และรู้ถึงการดำเนินการของกองทุนหมู่บ้าน ผู้กู้เงินจากกองทุนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ และชุมชนเกิดความเข้มแข็งโดยมีกลุ่มองค์กรเพิ่มขึ้น มีเครือข่ายการเรียนรู้สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2.8 หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ได้สรุป “แนวคิดและรูปแบบการประเมินชีพฟ์โมเดล” ในหนังสือชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545 : 89-91 ดังนี้

สตัฟเฟิลบีม กล่าวว่า “การประเมิน เป็นกระบวนการของการระบุ หรือกำหนดข้อมูลที่ต้องการ รวมทั้งการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ให้เกิดสารสนเทศที่มีประโยชน์ เพื่อนำเสนอสำหรับใช้เป็นทางเลือกในการตัดสินใจ” โดยมีแนวคิดพื้นฐาน คือ

ขั้นตอนการประเมินแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดหรือระบุข้อมูลที่ต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และการจัดการสารสนเทศ เพื่อนำเสนอผู้บริหาร

รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล มีที่มาจากภาษาอังกฤษตัวแรก ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินงาน เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ เพื่อการพัฒนา ปรับปรุง แก้ไข ให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลสำเร็จของโครงการ

2.9 หลักวิชาที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

2.9.1 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น อันเป็นกระบวนการขั้นต้นของการวางแผนในการพัฒนาท้องถิ่นที่อยู่อาศัย ในการดำรงชีวิตของตน นอกจากนี้ หลังจากที่ได้กำหนดวัตถุประสงค์และวางแผนร่วมกันแล้ว ยังมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ย่อมก่อให้เกิดการพึ่งตนเองได้ในที่สุด เนื่องจากเกิดการเรียนรู้ รู้วิธีแก้ปัญหา และสร้างความเจริญให้กับชุมชนหรือ หมู่บ้านของตนผ่านกิจกรรมกระบวนการทำงาน
2. การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา เป็นการสะท้อนถึงความจริงใจของรัฐที่มีต่อการสนับสนุนให้ประชาชนมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดชะตากรรมของท้องถิ่น
3. เป็นช่องทางสะท้อนปัญหาความต้องการที่แท้จริงของท้องถิ่น ได้ถูกต้องตรงประเด็น
4. เป็นการสร้างฉันทามติร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ เนื่องจากเป็นการสร้างข้อตกลงที่เกิดจากการยอมรับร่วมกันภายในกลุ่ม

5. เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล เพราะในกระบวนการมีส่วนร่วมย่อมจะต้องมีการแลกเปลี่ยนความรู้และข้อคิดเห็นระหว่างกัน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นเสมือนเวทีการเรียนรู้ที่มีประโยชน์อย่างมาก

6. ให้ประชาชนเกิดความรักท้องถิ่นและรับผิดชอบต่อสังคม

7. ประชาชนเกิดความรู้สึกรักเป็นเจ้าของโครงการพัฒนาที่จัดทำในหมู่บ้าน ช่วยแบ่งเบาภาระรัฐบาลในการบำรุงรักษา (ชุดการวิจัยชุมชน. 2545:114-115)

อคิน รัตพัฒน (2539 : 49) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

ขั้นที่ 2 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา

ขั้นที่ 3 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหา และพิจารณาแนวทาง วิธีการในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 4 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

9.2 ความเข้มแข็งของชุมชน

ชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนมีศักยภาพ มีความรัก ความสามัคคี จงรักภักดี ชุมชนทุกคนใฝ่เรียนรู้ เพื่อการพึ่งตนเองในทุกด้านรู้จักการวางแผนจัดการทรัพยากรแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยตนเอง ทุกคนมุ่งหวังประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ชุมชนมีเสถียรภาพ มีสันติสุข และมีคุณธรรมนำชีวิต

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2541 : 14-17) ได้กล่าวถึง ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง 4 ประการ คือ

1. เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ ทันท่วงที ทั้งเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งการเพิ่มพูนความรู้อยู่เสมอ

2. เป็นชุมชนที่รู้จักจัดการตัวเอง ด้วยกิจกรรมสำคัญ 4 ประการ คือ การวางแผน การจัดการกระบวนการองค์กรของตนเอง การลงมือปฏิบัติตามแผน การประเมินผล

3. เป็นชุมชนที่มีจิตวิญญาณ อาจแสดงถึงความภักดีต่อชุมชน ความรู้สึกเป็นเจ้าของ ห่วงแทน มีสิ่งยึดเหนี่ยวร่วมกัน

4. เป็นชุมชนที่มีสันติภาพ คนมีคุณภาพและคุณธรรม สงบสุข จิตใจเยือกเย็น

อุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง

1. ในการพัฒนาแบบเดิมเรามักมองว่าประชาชนเป็นผู้ไม่รู้ ไม่มีความคิดในการพัฒนา จึงเป็นการให้เจ้าหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทในการนำการพัฒนาทุกด้าน

2. ผู้ที่ทำหน้าที่ในการพัฒนามักจะหือแท้ที่มองเห็นว่าชุมชนล้มเหลว และขาดการมีส่วนร่วมและมักจะเป็นข้ออ้างว่าพัฒนาไม่ได้แน่นอนและก็จะทิ้ง ซึ่งทำให้ชุมชนนั้นขาดโอกาสที่จะมีผู้เข้าไปร่วมการพัฒนา

3. ชาวบ้านในชนบทมักไม่กล้าแสดงออก แม้เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยก็ตาม

4. ในพื้นที่เป้าหมายส่วนใหญ่ชุมชนมีลักษณะล้มสลาย ผู้นำหมู่บ้านตามกฎหมายมักไม่มีลักษณะเป็นผู้นำธรรมชาติ

5. การแก้ไขปัญหาการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของราษฎรในพื้นที่เป้าหมายเห็นว่า ส่วนราชการเป็นภาคีการพัฒนาที่มีระบบและแข็งแกร่งมากที่สุด(ชุคการวิจัยชุมชน. 2545:77)

9.3 ทฤษฎีประชารัฐ

ส่วนประสานเครือข่ายประชารัฐ (สทพ.) ได้กล่าวถึงประชารัฐว่า เป็นการรวมพลัง 4 ฝ่ายหลักในสังคม ได้แก่

- ฝ่ายการเมือง
- ฝ่ายชุมชน (ประชาชน)
- ฝ่ายประชาสังคม (เอกชน)
- ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (ราชการ)

เป้าหมายของประชารัฐ ประกอบด้วย

- สร้างความชอบธรรมในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมให้กับภาคประชาชน
- ผลักดันประสพการณ์ บทเรียน และภูมิปัญญาภาคประชาชน สู่นโยบายประเทศ
- สร้างการเมืองภาคพลเมือง เพื่อตรวจสอบการเมืองในระบบ
- ผนึกกำลัง “ประชารัฐ” อย่างมีศักดิ์ศรี และประกาศจุดยืนของประชาชนอย่างชัดเจน

ประชารัฐ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ ในลักษณะที่ภาคประชาสังคมครอบคลุมรัฐประชารัฐจึงเป็นกลไกการจัดสังคมในยุคใหม่ แต่เดิมการจัดการทางสังคมทุกชนิดได้ถูกรัฐ (รัฐประชาชาติ) ยึดเอาไว้หมด เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต รัฐไม่สามารถจัดการสังคมได้ตามลำพังอีกต่อไป จึงจำเป็นต้องอาศัยประชารัฐมาเป็นกลไกการจัดการแทน (ส่วนประสานเครือข่ายประชารัฐ, 2544 : 18-25)

9.4 ธุรกิจชุมชน

ธุรกิจชุมชน คือ กิจกรรมที่บุคคล หรือองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรมและหรือช่วยดำเนินงานบางส่วนหรือทั้งหมด โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ มีการเรียนรู้และการจัดการร่วมกัน เพื่อดำเนินการในกิจกรรมการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริการที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของชุมชน อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และการพัฒนาที่ยั่งยืน (ปารีชาติ วัลย์เสถียร , 2540 : 96-98)

ลักษณะของธุรกิจชุมชน

1. เป็นธุรกิจขนาดเล็ก มีความคล่องตัวในการบริหาร

2. รายได้จากยอดขายในระยะเริ่มแรกไม่มากนัก
3. ต้นทุนในการดำเนินกิจการต่ำ
4. การติดต่อและการให้บริการกับลูกค้าเป็นไปอย่างใกล้ชิด
5. การเริ่มต้นธุรกิจทำได้ง่าย

ความสำคัญของธุรกิจชุมชน

1. เปิดโอกาสให้มีการประกอบการ
2. ก่อให้เกิดการว่าจ้างงาน
3. ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรม
4. สร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน
5. ลดปัญหาสังคมที่เป็นภัยคุกคามประเทศชาติ (อ่างในการจัดการธุรกิจชุมชน, 2545 : 13-

15)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

3.1 วิธีการประเมินโครงการ

3.1.1 รูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ใช้รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ที่เรียกว่า ชิพป์โมเดล (CIPP Model) ดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนก่อนการดำเนินงาน
2. การประเมินปัจจัย (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและผู้กู้
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของสองระบบ คือ ระบบ A ระบบบริหารจัดการกองทุน และ หน่วยระบบ B หน่วยระบบกิจการของผู้กู้
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนและหน่วยระบบกิจการของผู้กู้

3.1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมิน โครงการมีดังต่อไปนี้

1. แบบสอบถาม ได้แก่

- แบบรายงาน บร.2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน)
- แบบรายงาน บร. 3 (แบบรายงานความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)

2 แบบสัมภาษณ์ ได้แก่

- แบบรายงาน บร. 1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน)
- แบบรายงาน บร.4 (แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
- แบบรายงาน บร. 5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง)
- แบบรายงาน บร. 7 (แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของชาวบ้าน)
- แบบรายงาน บร. 8 (โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
- แบบรายงาน บร.9 (แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
- แบบรายงาน บร. 10 (แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)

- แบบรายงาน บร. 11 (แบบศึกษาเจาะลึกรายการณี)
- แบบรายงาน บร. 12 (แบบวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

3.2 ตัวชี้วัด แหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

3.2.1 ตัวชี้วัด

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ใช้กรอบแนวคิดทฤษฎีเชิงระบบแบบซิปป์โมเดล (CIPP Model) ซึ่งประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบดังนี้
ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ (หน่วยระบบ A) ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า ได้แก่
 - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชน
 - 1.2 เงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท
 - 1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
 - 1.3 เงินที่ผู้กู้ชำระคืน
 - 1.4 สมาชิกผู้กู้
 - 1.5 นักศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านและเงินออมของหมู่บ้าน
2. กระบวนการ ได้แก่
 - 2.1 การคัดเลือกผู้กู้
 - 2.2 การแนะนำวิธีการดำเนินธุรกิจ
 - 2.3 การรับชำระหนี้
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การตลาด
 - 2.6 นักศึกษาสอบผ่านโครงการ

ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการดำเนินงานกิจการของผู้กู้แต่ละราย (หน่วยระบบ B) ได้แก่

1. บริบทระดับประเทศ เช่น สภาพของดิน ฟ้า ไม้ สภาพศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การทำมาหากินของประชากร ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ หรือตัวชี้วัดบริบทรอบนอก ประกอบด้วยตัวแปรต่อไปนี้
 - 1.1 ความยากจนของประเทศ
 - 1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมและวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
 - 1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
 - 1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
 - 1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
 - 1.6 บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

- 1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
2. บริบทระดับท้องถิ่น เช่น ภูมิศาสตร์ของหมู่บ้าน การทำมาหากิจของชาวบ้านในหมู่บ้าน ตัวชี้วัดบริบทท้องถิ่น หรือตัวชี้วัดบริบทภายในท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
 - 2.2 เศรษฐกิจและสังคมทั้งหมู่บ้าน
 - 2.3 วัฒนธรรมประเพณี
 - 2.4 โครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากรธรรมชาติ
 - 2.5 ผู้นำชุมชน การรวมกลุ่มของชาวบ้าน
 - 2.6 ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.7 ความรู้ความสามารถของผู้ดูแลครอบครัว
 - 2.8 ทรัพย์สินของผู้ดูแลครอบครัว
 - 2.9 หนี้สินของครอบครัว
 - 2.10 อาชีพหลักของผู้ดูแล
 - 2.11 รายได้ของครอบครัว
 - 2.13 ประสบการณ์ในการดำเนินกิจการ
 - 2.14 สมาชิกในครอบครัว
 - 2.15 สภาพความเป็นอยู่
1. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 1.1 เงินที่กู้มาได้
 - 1.2 เงินอื่น ๆ
 - 1.3 สถานที่และวัตถุดิบ
 - 1.4 เทคนิควิธีทำงาน
2. ตัวชี้วัดกระบวนการของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 2.1 การทำกิจการอย่างถูกต้อง
 - 2.2 การตลาดที่ดี
 - 2.3 การหาวัตถุดิบที่ดี
 - 2.4 การทำบัญชี
 - 2.5 การวิเคราะห์ประเมินผล
3. ตัวชี้วัดผลผลิตของหน่วยระบบ B ประกอบด้วยตัวแปร ดังนี้
 - 3.1 รายได้เป็นเงิน
 - 3.2 ผู้กู้ได้ผลผลิตเป็นสิ่งของ
 - 3.3 ผู้กู้ขยายกิจการ

3.4 ผู้ที่มีการพึ่งพาตนเอง

3.5 การกลับคืนถิ่นของประชาชน

3.2.2 แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร (Population) คือ กลุ่มทั้งหมดของสิ่งที่ต้องการศึกษาวิจัย ซึ่งเป็นบุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หน่วยการปกครอง ในที่นี้คือ ประชาชนบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ต. สูงเนิน อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา

กลุ่มตัวอย่าง (Sample er Sampling Group) คือ กลุ่มที่ถูกเลือกจากประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้เป็นตัวแทนของประชากรในการศึกษา ในที่นี้คือ ประชาชนบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ต. สูงเนิน อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา ที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน สามารถจำแนกได้ดังนี้

1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	9	คน
2. สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	จำนวน	85	คน
- สมาชิกที่กู้เงิน	จำนวน	26	คน
- สมาชิกที่ไม่ได้กู้เงิน	จำนวน	59	คน
3. ประชาชนในหมู่บ้านที่มีสิทธิเป็นสมาชิกกองทุน	จำนวน	210	คน
4. ผู้ใหญ่บ้าน	จำนวน	1	คน
5. สมาชิกอบต.	จำนวน	2	คน

วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีเก็บข้อมูลในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน สามารถทำได้ดังนี้คือ

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการความจริงจากผู้ให้สัมภาษณ์ให้มากที่สุด โดยกระตุ้นให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ได้แสดงความรู้สึก หรืออาจจะแสดงความคิดเห็นทำให้ผู้ให้สัมภาษณ์แสดงความรู้สึกส่วนบุคคลมากขึ้น เป็นการสัมภาษณ์ตามหน่วยระบบ B คือ การสัมภาษณ์ผู้รู้เป็นรายบุคคล เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ตาม บร.11

2. การสังเกต (Cobscrvation) เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัยเข้าร่วมสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายตามโครงสร้างของพฤติกรรมที่ต้องการการสังเกตโดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่รู้ตัว จะทำให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงที่ต้องการ แยกได้เป็น

2.1 การสังเกตโดยเข้ามีส่วนร่วมในชุมชน เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผู้ประเมินเข้าร่วมเป็นสมาชิกคนหนึ่งของกลุ่มเป้าหมาย แล้วดำเนินการเก็บข้อมูล (ตาม บร.11) โดยที่กลุ่มเป้าหมายรับทราบว่าตนเองกำลังถูกเก็บรวบรวมข้อมูล การกระทำดังกล่าวจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน

2.2 การสังเกตโดยบุคคลภายนอก ผู้วิจัยเป็นผู้การสังเกตโดยไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกว่าคุณ

ถูกสังเกต เช่นการสังเกตการประกอบอาชีพของผู้ผู้แต่ละราย และบันทึกข้อมูลได้ทันที โดยใช้เครื่องมือแต่ละชนิดในการประเมิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของกองทุนหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ต. สูงเนิน อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา ใช้การระเบียบวิธีดังนี้

1. วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.1 วิเคราะห์ขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.2 วิเคราะห์ความเข้มแข็ง ความสามัคคี สักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของบ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.3 วิเคราะห์การแก้ปัญหาต่างๆ ของชาวบ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.4 วิเคราะห์ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา

1.5 วิเคราะห์ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านนุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

2. วิเคราะห์เชิงระบบ ได้แก่ ระบบ A, B, C

ระบบ A เป็นระบบการบริหารแหล่งเงินทุนให้ระบบ B ของผู้ผู้แต่ละราย

ระบบ B เป็นระบบการดำเนินกิจการของผู้ผู้แต่ละราย

ระบบ B จะกู้เงินกองทุนจากระบบ A เพื่อนำไปดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามโครงการแต่ละโครงการ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลตอบแทน แล้วนำส่งชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยให้กับระบบ A ซึ่งทั้ง 2 ระบบ คือ ระบบ A และ ระบบ B ทำให้ประชากรในชุมชน และสภาพทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปของระบบ C (บริบทชุมชน) มีการพัฒนานำไปสู่คุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจของชุมชนให้ดีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุน 1 ล้านบาท

3. วิเคราะห์โดยการพิจารณาตัวแปรและตัวชี้วัดในแต่ละหน่วยระบบย่อย คือ ระบบ A, B, C

4. วิเคราะห์นำเสนอผลสารนิพนธ์ ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

จากการศึกษาชุมชนที่ผู้ศึกษาเข้าไปปฏิบัติงานในชุมชน และได้นำเสนอถึงการประเมิน
บริบทชุมชน ดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม
3. ผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ 4 ประการ
 - 4.1 เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อเพียงใด
 - 4.2 เพื่อทราบว่าปัจจัยด้านบวกและด้านลบอะไรบ้างที่สนับสนุน หรือขัดขวางการบรรลุ
เป้าหมายของกองทุน
 - 4.3 เพื่อทราบว่าได้เกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้หรือไม่
 - 4.4 เพื่อทราบตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
5. ปัจจัยด้านบวก และลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.1 ผลการประเมินบริบทชุมชน

4.1.1 บริบทระดับประเทศ

1. ความยากจนของประเทศ

ขณะนี้ชาติของเราวิกฤตทุกๆทาง ทั้งทางเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และจิตวิญญาณ อาจจะเรียกได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์แห่งการทำลายตัวเองก็ได้ เป็นวิกฤตการณ์ครั้งร้ายแรงที่สุดและยากที่สุดของชาติไทย เพราะเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ซับซ้อนและยากต่อการเข้าใจ เมื่อไม่เข้าใจก็แก้ไขไม่ได้ เมื่อแก้ไขไม่ได้ก็เพิ่มพูนและวิกฤตมากขึ้นจนถึงจุดแตกหัก นั่นคือเกิดความรุนแรงขึ้นในสังคม อย่างปัญหาเรื่องคนจนและการแย่งชิงทรัพยากรในชนบทนั้นเห็นได้ชัดว่าเป็นเสมือนระเบิดเวลาที่กำลังจะนำไปสู่ความรุนแรงถ้าถอดชนวนไม่ทัน สังคมไทยกำลังนั่งทับระเบิดเวลาอยู่โดยคนข้างบนไม่รู้ตัวและไม่รู้ความจริง

การรู้ความจริง และการช่วยกันถอดชนวนระเบิดเวลาถูกนี้ เป็นระเบียบวาระแห่งชาติของคนไทย

การพัฒนาในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา คือ การทำลายฐานล่างของสังคมให้อ่อนแอ โดยสรุปคือการไปเอาของที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของคนส่วนใหญ่มาเป็นเงินของคนส่วนน้อย เช่น ทรัพยากรต่างๆ อันได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ แหล่งน้ำ วิถีชีวิตร่วมกันของชุมชนหรือวัฒนธรรม คุณค่าที่ผูกพันผู้คนไว้ด้วยกันเป็นชุมชน เช่น ความใกล้ชิด ความเอื้ออาทรต่อกัน ความเชื่อถือไว้ใจกัน การเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นบูรณาการกับชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ พอเพียง ซึ่งเชื่อมโยงเป็นบูรณาการกับชีวิต สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ

การพัฒนาที่ผ่านมาทำลายฐานเหล่านี้ลงทุกๆ ทาง ทั้งฐานทางสังคม คือชุมชน ฐานทางวัฒนธรรม ฐานทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร ฐานทางเศรษฐกิจชุมชน และฐานทางคุณค่าหรือจิตวิญญาณ

สิ่งก่อสร้างหรือสถาปัตยกรรมใดๆ ที่ฐานอ่อนแอย่อมพังทลายอันใด สังคมก็เช่นเดียวกัน เมื่อถูกทำลายให้ฐานอ่อนแอ สังคมทั้งหมดย่อมทรุดตัวพังทลายลง วิกฤตชาติคืออาการของการทรุดตัวของสังคมไทย เนื่องจากการพัฒนาที่บ่อนทำลายฐานล่างของสังคมให้อ่อนแอ

เมื่อเข้าใจสาเหตุของวิกฤตชาติว่าอยู่ที่การพัฒนาที่ทำลายฐานล่างของสังคม แนวทางแก้ไขก็คือ การเสริมสร้างฐานของสังคมให้เข้มแข็ง ถ้าหมู่บ้านทั้ง 70,000 กว่าหมู่บ้านใน 7,000 กว่าตำบล เข้มแข็งทุกๆ ทาง ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และจิตวิญญาณ ฐานของสังคมย่อมแข็งแรงรองรับสังคมข้างบนให้เติบโตไปได้มากอย่างมั่นคง (รวมพลังประชา-รัฐขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2544 : 1-2)

อดิพนธ์ จันตะณี, ทักษิณ วงศ์ประยูร. มนุษย์กับเศรษฐกิจ, 2538 กล่าวว่า ประชากรส่วนใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาจะเป็นคนยากจน มีความเป็นอยู่พอประทังชีวิตไปวันๆ สภาพชีวิตส่วนใหญ่อยู่ในวัฏจักรอันเป็นรากฐานแบบความยากจน คือ เพราะความยากจนไม่มีจะกิน ไม่มี

โอกาสได้รับการศึกษา ผลตอบแทนค่าแรงงานจึงต่ำ ทำให้มีรายได้ต่ำ รายได้จะถูกนำไปใช้ในการบริโภคจนหมด จึงไม่มีเงินเพื่อออม ไม่มีการลงทุน ทำให้ประสิทธิภาพจากผลผลิตต่ำ เมื่อประสิทธิภาพผลผลิตต่ำ ก็จะได้รับรายได้ต่ำ

ดังนั้นประเทศที่กำลังพัฒนา จึงต้องหาวิธีออกจากวัฏจักรอันเป็นรากฐานของความยากจน เพราะถ้าประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในวัฏจักรของความยากจนแล้ว ก็เป็นไปได้ยากที่ประเทศนั้นจะมั่งคั่งได้ ถ้าประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำ ก็จะพาให้รัฐบาลมีรายได้ต่ำไปด้วย เพราะจะเก็บภาษีอากรไม่ได้ ในที่สุดรัฐบาลประเทศก็จะเข้าสู่วัฏจักรความยากจน เช่นเดียวกับประชาชนส่วนใหญ่ ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องพยายามออกจากวัฏจักรความยากจน โดยการพัฒนาเศรษฐกิจเพิ่มรายได้ เพิ่มผลผลิต เมื่อประชาชนโดยรวมมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนที่เหลือจากการบริโภคก็จะเป็นการออม เมื่อมีการออม การลงทุนก็จะเพิ่มขึ้น เมื่อมีการลงทุน ผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้น ประสิทธิภาพในการผลิตสูง รายได้ก็เพิ่มขึ้น ประเทศและประชาชนโดยทั่วไปก็จะออกจากวัฏจักร อันเป็นรากฐานของความยากจนได้

2. นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises SMEs)

สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย กล่าวถึงภาคธุรกิจ SMEs เรื่อง “แนะแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs” ในหนังสือของสภาอุตสาหกรรม(2543; 46-47) ดังนี้

SMEs คือ วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นวิสาหกิจที่มีความเหมาะสม มีความคล่องตัวในการปรับสภาพให้เข้ากับสถานการณ์ทั่วไปของประเทศ อีกทั้งยังเป็นวิสาหกิจที่ใช้เงินลงทุนในจำนวนที่ต่ำกว่าวิสาหกิจขนาดใหญ่ และยังช่วยรองรับแรงงานจากภาคเกษตรกรรม เมื่อหมดฤดูเพาะปลูก รวมถึงเป็นแหล่งที่สามารถรองรับแรงงานที่เข้ามาใหม่ เป็นการป้องกันการอพยพของแรงงานเข้ามาหางานทำในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ไปสู่ภูมิภาคก่อให้เกิดการพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทั้งในส่วนภูมิภาคและของประเทศอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับความหมายของวิสาหกิจ (Enterprises) ครอบคลุมกิจการ 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

- กิจการการผลิต (Production Sector) ครอบคลุมการผลิตในภาคเกษตรกรรม (Agricultural Processing) ภาคอุตสาหกรรม (Manufacturing) และเหมืองแร่ (Mining)
 - กิจการการค้า (Trading Sector) ครอบคลุมการค้าส่ง (Wholesale) และการค้าปลีก (Retail)
 - กิจการบริการ (Service Sector)
- ประโยชน์ของ SMEs
- ช่วยการสร้างงาน
 - สร้างมูลค่าเพิ่ม

- สร้างเงินตราต่างประเทศ
 - ช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ โดยการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจากต่างประเทศ
 - เป็นจุดเริ่มต้นในการลงทุน และสร้างเสริมประสบการณ์
 - ช่วยเชื่อมโยงกับกิจกรรมขนาดใหญ่ และภาคการผลิตอื่นๆ เช่น ภาคเกษตรกรรม
 - เป็นแหล่งพัฒนาทักษะฝีมือ
- แนวทาง SMEs เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ "เป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาของตนเองในการสร้างผลิตภัณฑ์อย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมา เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมาสร้างเป็นจุดขายของตนเอง จึงเป็นแนวทางที่สอดคล้อง กับอุตสาหกรรมที่ได้ดำเนินการส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัว และธุรกิจชุมชนในชนบทมาโดยตลอด โดยมีชื่อโครงการว่า "หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์" ของกระทรวงอุตสาหกรรม ลักษณะคือ การส่งเสริมศักยภาพธุรกิจใหม่ โดยการใช้กลยุทธ์ในการนำเอกลักษณ์และจุดเด่นของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิตทางด้านศิลปวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียม ภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่ง บ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ วัตถุประสงค์ในท้องถิ่น มาสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชนบท มีศักยภาพในระยะยาว ส่งผลให้โครงสร้างเศรษฐกิจชุมชนมีการพัฒนาที่ยั่งยืนและมั่นคงต่อไป

3. ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

(ฐานเศรษฐกิจ,2554 :16) กล่าวไว้ว่า ตัวเลขเศรษฐกิจของไทยออกมาค่อนข้างดี ส่วนหนึ่งมาจากตัวเลขอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยในไตรมาสแรกของปีนี้ ออกมาค่อนข้างสูง คือ 3.9 % ซึ่งสอดคล้องกับอัตราการขยายตัวของประเทศในภูมิภาคเอเชีย และประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย โดยเฉพาะสหรัฐฯ ซึ่งในไตรมาสแรก GDP โตถึง 5 % เมื่อตัวเลข GDP ไตรมาสแรกออกมาดี จึงทำให้หลายประเทศกลับไปปรับตัวเลข การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทั้งปีใหม่ คาดว่า ครึ่งปีหลังจะมีแนวโน้มดีขึ้น โดยสหรัฐฯ ปรับตัวเลขจาก 2-3 % เป็น 3-3.5 % เช่นเดียวกับไทยที่ปรับตัวเลขจากเดิมเป็น 4% จากภาวะเศรษฐกิจของโลกที่ส่อเค้าถึงการฟื้นตัวในครึ่งปีหลังของปีนี้ จนส่งผลดีต่อเศรษฐกิจไทยด้วย นโยบายของรัฐบาลที่มีส่วนช่วยผลักดัน อาทิ นโยบาย กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท, ธนาคารประชาชน, การพักหนี้เกษตรกร, 30 บาทรักษาทุกโรค,หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ การใช้งบประมาณปี2545กระตุ้นเศรษฐกิจ 5.8 หมื่นล้านบาท ล้วนแต่ส่งผลดีก่อให้เกิดกิจกรรมการบริโภคของประชาชนตามมา โดยเฉพาะ การผ่อนกฎเกณฑ์การมีบัตรเครดิต ซึ่งมีรายได้เพียง 7,000 บาท ก็สามารถมีบัตรเครดิตได้ ทำให้ประชาชนเกิดพฤติกรรมการสร้างหนี้ในอนาคต ตลอดหนึ่งปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้เข้าไปสนับสนุน คือพยายามให้ธนาคารของรัฐ และสถาบันการเงิน เฉพาะกิจเป็นตัวนำในการปล่อยสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อม ตั้งเป้าไว้ 29,000 ล้านบาท ในช่วง 6 เดือนแรกในปี จะปล่อยไปได้เพียงไม่ถึง 7,000 ล้านบาท ภาคอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งเป็นอีกภาคหนึ่งที่รัฐบาลได้เข้าไปให้ความช่วยเหลือ ทั้งมาตรการทางภาษี มาตรการจูงใจด้วยดอกเบี้ย

ราคาต่ำ ทั้งหมดเป็นมาตรการทางการคลัง จะส่งผลให้สัดส่วนหนี้ของประเทศสูงกว่า 62 % ของ จีดีพี ซึ่งผลพวงจากมาตรการส่งผลให้จีดีพี ในไตรมาส 4 ของปีที่ผ่านมา และไตรมาสแรกของปีนี้ขยับสูงขึ้น ส่วนรายได้จากการท่องเที่ยวและรายได้จากการส่งออกเป็นอีกหนึ่งความหวังของรัฐบาล ในช่วงครึ่งปีแรกนี้ คาดว่าจะมีรายได้ 31,178 ล้านดอลลาร์คิดลบ 1.5 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่เมื่อดูเฉพาะไตรมาสที่ 2 กลับสูงกว่า 3.4 % ของช่วงเดียวกัน และสูงกว่าตัวเลขในไตรมาสแรก ในขณะที่การนำเข้าครึ่งปีแรกคิดลบ 4.2 % เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเดียวกันของปีที่แล้ว แต่ตัวเลขในไตรมาส 2 กลับเป็นบวก 2.0 % จากตัวเลขข้างต้น ทำให้ดุลการค้าครึ่งปีแรกนี้สูงกว่าครึ่งปีแรกของปีที่แล้วเกือบเท่าตัว คือ 1,317 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และ 472 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ตามลำดับ กลไกกระตุ้นภาครัฐที่ผ่านมามีแนวโน้มเริ่มแผ่วลง ซึ่งวัดได้จากดัชนีความเชื่อมั่นทางธุรกิจในเดือนมิถุนายน 2545 อยู่ที่ระดับ 50.7 ลดลงจากเดือนก่อนหน้าที่อยู่ระดับ 52.8 นอกจากนี้ตัวเลขที่บ่งชี้การจ่ายชิงพาณิชย์ลดลง

4. สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์ และคณะ ได้กล่าวถึง “สภาพแวดล้อมของคนไทย” ในวารสาร เศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2545, 57 - 66) เป็นการเน้นการประเมินสถานการณ์สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน คือ

- ด้านที่อยู่อาศัยและการรับบริการสาธารณสุขโลก
- ด้านความปลอดภัยในชีวิตของทรัพย์สิน
- ด้านสิ่งแวดล้อม

โดยสรุปพบว่าประชาชนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัยมากขึ้น โดยประชาชนมีกรรมสิทธิ์ในบ้านและที่ดินที่มั่นคงถาวร คราวเรือนในชนบทก็มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกินเพิ่มขึ้น

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม หน้า 57 - 66) การที่คนเราอยู่ดีมีสุข ได้นั้น นอกจากจำเป็นต้องมีอาชีพที่มั่นคง มีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพแล้ว ยังต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี นับตั้งแต่การมีที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภคพอเพียง มีความปลอดภัยในชีวิต รวมทั้งการที่ได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการดำรงชีพด้วย

ความผูกพันระหว่างคนกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันที่มีมาตั้งแต่ในอดีตจวบจนปัจจุบัน จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ ความสัมพันธ์ระหว่าง คนกับดิน น้ำ อากาศ และป่าไม้ เป็นความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่อย่างเป็นระบบ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งผลิตปัจจัยสี่ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติกับสิ่งมีชีวิต จึงเป็นความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันในระบบนิเวศน์ หากระบบนิเวศถูกทำลายหรือไม่สมดุลผลกระทบที่เกิดขึ้น

ก็จะเชื่อมโยงกันเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบด้วยเช่นกัน ดังตัวอย่างเช่น “คนใช้สารเคมีอันตราย เกิดสารตกค้างในผลผลิตที่ใช้เป็นอาหาร ดินเสีย น้ำเสีย อากาศเสีย สัตว์น้ำสูญพันธุ์ ต้นไม้ไม่สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ป่าถูกทำลาย ไม่มีต้นไม้ฟอกอากาศบริสุทธิ์ ไม่มีป่าดูดซับน้ำ คุณค่าความชื้น ผ่นแล้ง ป่าแห้งแล้ง เกิดไฟป่า สัตว์ป่าสูญพันธุ์ ป่าไม้สูญพันธุ์ น้ำป่าไหลบ่าท่วมที่ทำกิน ผู้คนอดอยาก” ซึ่งผลกระทบของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่ระมัดระวังดังกล่าวกำลังเป็นปัญหาที่สำคัญที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคของโลก

ดังนั้น การฟื้นฟูสภาพแวดล้อม เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคนนั้น จำเป็นต้องสร้างจิตสำนึกให้ทุกภาค ทุกส่วนในสังคมมีการประสานร่วมมือและทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมรอบตัวคนให้อยู่ในสถานะที่ดี คนมีความมั่นคงในที่อยู่อาศัย มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็ควรร่วมกันขยายผล “ความอยู่ดีมีสุข” ให้บังเกิดขึ้นกับกลุ่มทั้งในเขตเมืองและเขตชนบททั่วประเทศ ด้วยการร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเราให้ดีขึ้น เพื่อนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของคนไทยทุกคน

5. ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

(สารสถิติ ประจำเดือนพฤษภาคม 2545 ปีที่ 13 หน้า 5) สำนักงานสถิติแห่งชาติ ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พบว่ารายได้เฉลี่ยของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศในปี 2544 เพิ่มขึ้นจากปี 2543 เพียงเล็กน้อย ร้อยละ 0.3 โดยที่ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นประมาณ ร้อยละ 6.6 ซึ่งเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้จากการทำการเกษตร และเงินที่ได้รับเงินช่วยเหลือ ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือมีรายได้เพิ่มขึ้น ร้อยละ 3.2 ซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นรายได้จากการประกอบธุรกิจไม่ใช่การเกษตร และรายได้จากค่าแรงและเงินเดือน ขณะที่ครัวเรือนในภาคกลางและภาคใต้รวมทั้งกรุงเทพมหานคร และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีรายได้ลดลงประมาณร้อยละ 2-4 ในด้านค่าใช้จ่ายของครัวเรือนนั้น พบว่า ครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยที่ครัวเรือนในทุกภาคมีค่าใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ครัวเรือนในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ซึ่งค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการ สื่อสาร และค่าที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน ส่วนครัวเรือนในภาคเหนือใช้จ่ายเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั้งประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง มีหนี้สินต่อครัวเรือนลดลงร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัด และครัวเรือนในภาคเหนือมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนครัวเรือนในภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย

สำหรับหนี้สินของครัวเรือนนั้น พบว่า โดยส่วนใหญ่แล้วมีหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะครัวเรือนคนงานเกษตร มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นกว่ากลุ่มอื่นๆ

6. บรรยากาศของความอ่อนแอในท้องถิ่นชนบท

(วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 1 มกราคม-กุมภาพันธ์ 2545 ปีที่ 39 หน้า 40) ภายหลังจากวิกฤติเศรษฐกิจคนจนในชนบทได้มีส่วนเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 17.3 ในปี 2541 และ 19.1 ในปี 2543 หรือเท่ากับ 8.16 ล้านคน ขณะที่คนจนในเมืองก็มีสัดส่วนลดลงเหลือร้อยละ 1.5 ในช่วงระยะเดียวกัน

สำหรับสาเหตุที่คนจนในชนบทเพิ่มขึ้นหลังวิกฤตินั้น น่าจะมาจากปัจจัยของคนตกงานที่มีเพิ่มมากขึ้นและคนเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายกลับสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ทำให้ครัวเรือนในชนบทต้องรับภาระในการเลี้ยงดูมากขึ้น ประกอบกับการไม่มีแหล่งงานในชนบทรองรับที่พอเพียง และภาวะการผลิตการเกษตร ซึ่งเป็นรายได้ที่สำคัญของคนในชนบท ต้องประสบกับปัญหาการผลิตหรือภาวะราคาสินค้าตกต่ำ ทำให้ภาคชนบทมีรายได้ที่ลดน้อยลง ส่งผลให้จำนวนคนจนในชนบทเพิ่มขึ้น มีประชากรมากขึ้น กิจกรรมของกองทุนหมู่บ้านควรต้องตระหนักให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ของเป้าหมาย การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ภายใน โครงการกองทุนหมู่บ้าน ทั้งในด้านมิติ ด้านศักยภาพ การริเริ่ม และการขยายผลผลิตภายในชุมชน มิติด้านความสามารถบริหารจัดการด้วยตัวเอง และการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจที่พึ่งพาตนเอง ได้ก่อนการกระจายผลผลิตสู่ภายนอก หรือ ประชาคมโลก

“การผลิตเพื่อศักยภาพการพึ่งพาตนเอง” ให้มั่นคงเข้มแข็ง และพอเพียงสำหรับชุมชนเสียก่อน อาจกลายเป็นการหักมุมหวนกลับไปหาสภาวะการพัฒนาที่ล้มเหลวแบบเดิมได้ในทางปฏิบัติ

7. ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ (2542 : 64-65) ได้สรุปเกี่ยวกับเรื่องความเปลี่ยนแปลงของสังคมอุตสาหกรรมโดยรวมช่วง 30 ปีที่ผ่านมา พบว่าสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมเกษตรเป็นสังคมอุตสาหกรรม จนกระทั่งเปลี่ยนมาเป็นสังคมสารสนเทศ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิต ความคิดและค่านิยมของคนไทย ในสังคมเกษตรนั้นคนส่วนใหญ่เป็นผู้ควบคุมการผลิต แต่สังคมอุตสาหกรรมคนเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการผลิต และเมื่อเข้าสู่ยุคสารสนเทศปรากฏว่า การดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นไปอย่างเร่งรีบ ขาดการถ่วงท่วงในด้านความถูกต้อง สาระประโยชน์และศีลธรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในลักษณะดังกล่าวนี้ได้กลายเป็นประเด็นปัญหาด้านการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศ นิยมบริโภคสินค้าต่างประเทศ มีการเปลี่ยนแปลง จากสังคมการผลิตมาเป็นสังคมการบริโภค ทำให้คนไทยมีความต้องการทางวัตถุนิยมมากขึ้น ค่านิยมเหล่านี้ได้ถ่ายทอดไปสู่ลูกหลานอีกด้วย ในขณะเดียวกันการที่เปลี่ยนจากสังคมชนวนิยมมาเป็นสังคมบริโภคนิยมทำให้สังคมดั้งเดิมที่เคย

ยึดถือ เปลี่ยนไปสู่วัตถุนิยมที่ยึดสินค้าและคุณภาพสินค้าเป็นหลัก กระแสโลกาภิวัตน์ได้ส่งผลให้คนไทยยกย่องชาวต่างชาติและลดความสำคัญของคนในชาติด้วยกันลง คนไทยในปัจจุบันมีค่านิยมยอมรับวัฒนธรรมของต่างชาติอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการบริโภค การดำรงชีวิต การใช้สินค้าจากต่างประเทศที่มีราคาแพง เป็นเครื่องบ่งชี้ถึงค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันหลงลืมความมีคุณค่าของภูมิปัญญาไทยเราเอง ดังนั้น ควรมีการสร้างค่านิยมของคนไทยในปัจจุบันให้กลับมามีความสำคัญ สนับสนุน และรักความเป็นภูมิปัญญาของคนในประเทศเราต่อไป

4.1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านบุหิน

บ้านบุหิน จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุ “บุหิน” ตามความหมาย บุ แปลว่า ป่า และบริเวณป่าส่วนใหญ่มีหินเป็นจำนวนมากจึงเรียกก่ายๆ ว่า บ้านบุหิน คนกลุ่มแรกที่เริ่มเข้ามาก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้วคือ นาย จืด ผานสูงเนิน , นาย ฉิ่ง ผินสูงเนิน , นาย โชน มงคลพรหมราช และ นาย บุญเลิศสูงเนิน เป็นชาวบ้านที่อพยพมาจากบ้านเมืองเก่า หมู่ที่ 1 ต. โคราษ อ. สูงเนิน ซึ่งตั้งอยู่ทางทิศเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบันสาเหตุที่ต้องอพยพมาเพราะ ต้องการจับจองที่ดินเพื่อทำมาหากิน เพื่อใช้เป็นพื้นที่ทำการเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่มัน ปลูกผัก ผลไม้ ที่ตั้งอาณาเขตติดต่อ

เป็นที่ราบสูงมีหินกระจายโดยทั่วไป พื้นที่ทั้งหมด 906 ต.ร.ก.ม.

ทิศเหนือ ติดทางรถไฟและตำบลโคราษ

ทิศใต้ ติดบ้านบุใหญ่ หมู่ที่ 7 ต. สูงเนิน

ทิศตะวันออก ติดตำบลนากลาง

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่ 8, 10 และ 11 ต. สูงเนิน

การขยายตัวของชุมชน แบ่งเป็น 2 คุ่ม

1. คุ่มบุหินใหญ่ มีประชากรทั้งหมด 42 หลังคาเรือน
2. คุ่มบุหินน้อย (คุ่มจระพันธ์) มีประชากรทั้งหมด 16 หลังคาเรือน

ชาวบ้านในหมู่บ้านบุหินจากข้อมูลขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินมีจำนวนประชากรประมาณ 500 คน แต่ส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ไม่มีสิทธิในการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเนื่องจากหมู่ที่ 9 เป็นโรงงานอุตสาหกรรม(ซีเกท) ชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณ โรงงานมาจากที่อื่น ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน
1. เพศ	
- ชาย	112 คน
- หญิง	98 คน

2. อายุ	
1 วัน - 3 ปีเต็ม	13 คน
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม	15 คน
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม	35 คน
12 ปี 1 วัน - 14 ปีเต็ม	1 คน
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม	10 คน
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม	106 คน
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม	17 คน
60 ปี 1 วันขึ้นไป	13 คน
ลักษณะประชากร	จำนวน
3. ประกอบอาชีพ	
- ทำนา	11 ครอบครัว
- ค้าขาย	1 ครอบครัว
- รับราชการ	4 ครอบครัว
- รับจ้าง	36 ครอบครัว
- การบริการ	40 ครอบครัว
4. ครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง	
1-5 ไร่	17 ครอบครัว
6-10 ไร่	4 ครอบครัว
11-12 ไร่	2 ครอบครัว
21-50 ไร่	3 ครอบครัว
50 ไร่ขึ้นไป	1 ครอบครัว

แหล่งน้ำในหมู่บ้าน

ปัจจุบันมีแหล่งน้ำ ทั้งสาธารณะ และส่วนบุคคล เป็นบ่อน้ำบาดาล 5 บ่อ ใช้ได้ตลอดปี สระน้ำ 8 สระใช้ได้ตลอดปี และคลองน้ำ 1 แห่งแบ่งระหว่างหมู่ที่ 7 กับหมู่ที่ 9 คือคลองยาว มีน้ำตลอดทั้งปี แต่ปัจจุบันจะไม่นำมาอุปโภคบริโภค เพราะน้ำไม่สะอาดเนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมได้ปล่อยน้ำเสียออกมา หมู่บ้านปัจจุบันใช้น้ำประปาของหมู่บ้านในการอุปโภค และใช้น้ำฝนในการบริโภค

ด้านเศรษฐกิจ

มีพื้นที่ทำการเกษตร 870 ไร่ เป็นที่นา 211 ไร่ เป็นที่ไร่และใช้เลี้ยงสัตว์ (โค) 659 ไร่ มีผลผลิตด้านการทำนาทั้งหมดบ้านปีละ จำนวน 882 กิโลกรัม ขายไปจำนวน 634 กิโลกรัม เก็บไว้รับประทาน จำนวน 634 กิโลกรัม

ด้านสาธารณสุขโลก

การคมนาคมในหมู่บ้านสมัยก่อนถนนเริ่มก่อสร้างขึ้นมีสภาพเป็นถนนแบบถนนดินแดง และเริ่มมาเป็นถนนลูกรังเมื่อปี พ.ศ. 2541 มีความยาว 40 เมตร เป็นถนนลาดยางเมื่อปี พ.ศ. 2541 มีความยาว 100 เมตร

ไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน เมื่อประมาณ 40 ปีมาแล้ว สร้างประปาหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2541 โทรศัพท์สาธารณะเข้าหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2545

วัดและประเพณี

ประชากรทุกหลังคาเรือนนับถือศาสนาพุทธ ในหมู่บ้านไม่มีวัดประชากรส่วนใหญ่ไปปฏิบัติศาสนกิจที่วัดบุญใหญ่ หมู่ที่ 7 และวัดเมืองเก่า ต. โคราข และเนื่องจากในหมู่บ้านไม่มีวัด ชาวบ้านจึงร่วมกันจัดงานบุญประจำปีทุกเดือนมกราคม

โรงเรียนและการศึกษา

ในหมู่บ้านไม่มีโรงเรียนนักเรียนในระดับอนุบาลถึงมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ไปเรียนที่ต. กุดจิก ถ้าสูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจะเข้าไปเรียนในเมือง การศึกษาของประชากรส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6

สุขภาพอนามัย

ในหมู่บ้านมีศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน 6 คน และมีกองทุนยา นำยาจากโรงพยาบาลมาขายในหมู่บ้านเพราะในหมู่บ้านไม่มีสถานีอนามัย และโรงพยาบาลก็อยู่ในตัวอำเภอ

เครือญาติ

จากความสัมพันธ์ในอดีต ที่มีการอพยพมาจากที่เดียวกันมีความผูกพันกัน และจะนิยมแต่งงานกันภายในหมู่บ้าน สืบเนื่องจากนามสกุลที่มีอยู่ไม่กี่นามสกุล ทำให้ชาวบ้านทุกคนล้วนเป็นเครือญาติกัน

ผู้นำและการเมืองการปกครอง

ผู้ใหญ่บ้านชื่อ นาย วินัย วอสูงเนิน

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านชื่อ นาง พันทิวา พูนสูงเนิน

สมาชิกอบต. ในหมู่บ้านมี 2 คนคือ

1. นาย เสนาะ วอสูงเนิน
2. นาย จรัส พูนสูงเนิน

4.2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ต. สูงเนิน อ. สูงเนิน จ. นครราชสีมา แบ่งออกเป็น 2 ระบบ คือ หน่วยระบบ A และหน่วยระบบ B

4.2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A พบว่า

1. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ A

- นโยบายรัฐบาลเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจากการสัมมนา สังกศต วัตถุประสงค์ การสอบถาม และการจัดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และขาดความสนใจที่เข้าร่วมกิจกรรม และหาความรู้เพิ่มเติม

- เงินจำนวน 1 ล้านบาท ได้รับวันที่ 24 ธันวาคม 2544 และปัจจุบันได้ปล่อยกู้ให้แก่สมาชิกกองทุนเป็นจำนวน 26 ราย เป็นเงิน 500,000 บาท เป็นการกู้เพื่อพัฒนาอาชีพในด้าน การเกษตร 7 ราย ค้าขาย 12 ราย เลี้ยงสัตว์ 7 ราย จากผู้กู้ทั้งหมด 26 ราย มี 2 รายที่ชำระคืนเป็นราย 3 เดือน และ 6 เดือน ผู้ที่ถึงกำหนดชำระคืนราย 3 เดือน ยังไม่ผ่อนชำระคืนมา 2 งวดแล้ว ส่วนรายอื่น ๆ ไม่มีปัญหาอะไร

- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการคัดเลือกจากการทำประชาคมของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการให้คำแนะนำ และผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้านเข้าร่วม ได้เลือกคนในชุมชนจำนวน 9 คน เป็นคณะกรรมการ

- เงินที่ผู้กู้ชำระคืน สำหรับผู้กู้เงินกองทุนนั้น ส่วนใหญ่เข้าใจในสัญญาที่ได้ทำไว้กับกองทุนว่า มีระยะเวลาในการกู้คืน 1 ปี พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 7 บาท / ปี

- ผู้สมัครขอกู้ คือผู้ที่สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และยอมรับในระเบียบข้อปฏิบัติของกองทุน ในการขอกู้นั้นจะต้องมีโครงการที่เสนอต่อคณะกรรมการ และเป็นไปได้ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาและอนุมัติเงินกู้ให้

2. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ A ได้แก่

- กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ได้ประชุมร่วมกันตัดสินใจอนุมัติเงินกู้ให้ผู้กู้แต่ละราย แต่ให้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของกรรมการแต่เพียงผู้เดียว และไม่ได้คำนึงถึงความเป็นไปได้ในโครงการที่เสนอขอกู้มา หรือผู้กู้มีขีดความสามารถในการชำระคืนได้มากน้อยเพียงใด

- การรับชำระหนี้ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการรับชำระหนี้คือ เภรัญญิก แต่เพรัญญิกขาดความรู้ความเข้าใจ และเสียสละเวลา ทำให้คิดดอกเบี้ยผิด

- การทำบัญชี ผู้ที่รับผิดชอบในการทำบัญชี คือ เลขานุการกองทุน แต่เลขานุการกองทุนไม่สนใจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

3. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ A ได้แก่

- ผลโดยตรง จำนวนผู้ได้กู้เงินกองทุน มีจำนวน 26 ราย เป็นเงิน 500,000 บาท

- ผลกระทบโดยตรง สามารถมีเงินทุนหมุนเวียนไปพัฒนาอาชีพในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไปพัฒนาอาชีพ และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนในชุมชนได้

- ผลกระทบโดยอ้อม ผู้กู้สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยการตัดสินใจด้วยตนเองได้ และมีศักยภาพเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ตนเองอย่างยั่งยืน

4.2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบ B พบว่า

1. ในการดำเนินกิจการของสมาชิกผู้กู้ในหมู่บ้าน สามารถแบ่งอาชีพของผู้กู้ได้ ดังนี้ คือ อาชีพการเกษตร (ปลูกพืช ทำนา เลี้ยงสัตว์) และอาชีพค้าขาย ผู้กู้มีประสบการณ์ในการทำอาชีพอยู่แล้ว แต่ส่วนใหญ่ผู้กู้จะมีอาชีพหลักในการเลี้ยงวัว และรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม

2. ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ B พบว่า

- จำนวนเงินที่ได้จากการกู้เงินกองทุน ผู้กุนำเงินที่ได้มาลงทุนเพิ่มจากอาชีพหลักที่ทำอยู่ ซึ่งมีความชำนาญและมีประสบการณ์ สามารถนำเงินที่กู้ได้ไป

- ขยายกิจการเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ผลกำไรมากขึ้น และสามารถสร้างรายได้เลี้ยงครอบครัวได้ยิ่งขึ้น เงินกู้ส่วนใหญ่ผู้กู้จะนำไปใช้ในครั้งเดียว โดยนำไปส่งเสริมปัจจัยการผลิต เช่น การซื้อปุ๋ย การจ้างแรงงาน การจ้างรถไถนา ซื้อม้า

- ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับหน่วยระบบ B ที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินการผลิตหรือกระบวนการผลิตซึ่งเป็นปัจจัยที่ขาดไม่ได้ในกระบวนการผลิต เรียกว่า ต้นทุนแปรผัน เช่น ค่าแรง ค่ายารักษาโรคสัตว์ ปุ๋ยเคมี

3. ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ B พบว่า

- การทำกิจกรรมอย่างถูกวิธีของผู้กู้แต่ละรายดูจากโครงการของคณะกรรมการที่ได้อนุมัติเงินกู้ และอาชีพเดิมของผู้กู้จากการสัมภาษณ์ และสอบถามข้อมูลของผู้กู้ ในแบบสัมภาษณ์เจาะลึก รายกรณี พบว่า ผู้กู้บางรายได้นำเงินมาใช้อย่างถูกต้องและถูกวิธี แต่จะสามารถชำระเงินคืนได้ทันเวลา 1 ปี ตามสัญญาหรือไม่นั้น ยังไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจน ซึ่งเวลา 1 ปี อาจจะสั้นเกินไป และมีผู้กู้บางรายไม่นำเงินไปใช้ให้ถูกต้อง เช่น การนำเงินที่ไปชำระหนี้เก่า โดยไม่นำมาใช้ในการพัฒนาอาชีพ เมื่อครบกำหนดชำระคืน จึงเป็นปัญหาที่ผู้กู้จะต้องดำเนินการแก้ไข

4. ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ B

4.1 ผลโดยตรง ผู้กู้ขืมเงินจากกองทุนหมู่บ้านบางรายสามารถนำเงินไปสร้างงานสร้างรายได้และสามารถพึ่งพาตนเองได้ แต่มีบางรายที่นำเงินไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

4.2 ผลกระทบโดยตรง มีเงินเข้ามาช่วยเหลือผู้กู้ ทำให้เกิดการทำงานร่วมกัน รู้จักการบริหารจัดการงานที่ถูกต้อง และสามารถส่งเสริมอาชีพของผู้กู้ได้

4.3 ผลกระทบโดยอ้อม โครงการของผู้กู้มีความเข้มแข็ง สร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้เป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป

4.3 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.3.1 สภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

1. การเกิดกองทุน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านขึ้นทำให้หมู่บ้านสามารถมีโอกาสนำเงินกู้จากกองทุนหมู่บ้านมาพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่ายและช่วยบรรเทาเหตุฉุกเฉินได้ จากที่สมาชิกกองทุนได้ทำการกู้เงินไปถือได้ว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง และอีกส่วนหนึ่งไม่ประสบผลสำเร็จ

2. ระบบบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านโดยการจัดเวทียกคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมาบริหารจัดการกองทุนผู้ที่ได้รับเลือกมาดำรงตำแหน่งจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และเป็นคนภายในหมู่บ้านให้ความนับถือและให้ความไว้วางใจในการเข้ามาบริหารกองทุน แต่ขาดความเอาใจใส่ และเสียสละเวลา ทำให้การบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้านไม่ประสบความสำเร็จ

4.4 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.4.1 ปัจจัยด้านบวก มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ทำให้เกิดการรวมตัวของคนภายในหมู่บ้านเพื่อมาร่วมประชุมกันอย่างน้อยให้ได้ 3 ใน 4 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้านและหมู่บ้านไม่เคยมีการประชุมกันมากขนาดนี้มาก่อนทำให้เป็นการร่วมมือของคนภายในหมู่บ้าน

2. เป็นแหล่งเงินกู้อีกหนึ่งแห่งหนึ่งให้กับหมู่บ้านโดยประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการกันเอง โดยทำให้ประชาชนรู้จักรับผิดชอบ โดยมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

3. มีเงินทุนหมุนเวียนในกองทุนหมู่บ้านหลังจากสมาชิกทำการชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยให้กับกองทุน และนำเงินกำไรมาจัดสรรเพื่อสาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้าน

4.4.2 ปัจจัยด้านลบ มีดังนี้

1. จำนวนประชากรภายในหมู่บ้านมีจำนวนน้อย ทำให้การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเป็นไปได้ยาก และแบ่งแยกเป็น 2 ชุมชนซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งอาชีพ ความเป็นอยู่ ทำให้ยากแก่การพิจารณาให้เงินกู้ และการติดตาม

2. การขอเงินไปแล้วแต่ไม่นำไปประกอบอาชีพตามที่ได้อนุมัติไว้หรือใช้เงินไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ทำให้เงินที่กู้ไปไม่ทำให้ได้ผลกำไรขึ้นมา เมื่อถึงกำหนดชำระคืนทำให้ผู้กู้ไม่มีเงินส่งคืนต้องกู้เงินจากเงินนอกระบบหรือจากที่เป็นแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ ทำให้ผู้กู้กลับเป็นหนี้ใหม่ จึงทำให้ไม่เกิดการพัฒนาสำหรับกองทุน 1 ล้านบาท

4.5 ความเข้มแข็งของชุมชน

ประชากรภายในหมู่บ้านส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างและทำการเกษตรเมื่อก่อนเป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แต่ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งขึ้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีชาวบ้านจากที่อื่นย้ายเข้ามาทำมาหากิน ทำให้สังคมแบบระบบเครือญาติหายไป

สำหรับคนในพื้นที่อยู่เดิมไม่มีปัญหามากนักแต่สำหรับคนนอกพื้นที่มาอาศัยภายในหมู่บ้านการควบคุมดูแลค่อนข้างลำบาก สำหรับการทำกิจกรรมของประชาชนภายในหมู่บ้านจะให้ความสำคัญร่วมมือในระดับปากกลางเพราะส่วนใหญ่เรื่องเป็นเวลาเป็นเรื่องสำคัญถ้าเป็นการร่วมมือจะเป็นแม่บ้านเสียส่วนใหญ่เนื่องจากการทำงานจะทำไมเป็นเวลาและในการประชุมของหมู่บ้านจะต้องเป็นวันหยุดวันเดียวเท่านั้นที่จะสามารถรวมกลุ่มของประชาชนภายในหมู่บ้านได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา สรุปได้ดังนี้

สรุป

5.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- เพื่อศึกษาถึงขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- เพื่อศึกษาถึงความเข้มแข็ง ความสามัคคี ศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- เพื่อศึกษากระบวนการพึ่งพาตนเอง โดยการเรียนรู้ เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- เพื่อศึกษาปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริม และขัดขวางการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอสูงเนิน จังหวัด นครราชสีมา
- เพื่อศึกษาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในหมู่บ้านบุหิน หมู่ที่ 9 ตำบล สูงเนิน อำเภอ สูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา

5.2 ผลการดำเนินงาน

- การวิเคราะห์โครงการ
- การกำหนดประเด็นในการประเมินโครงการ
- ตัวชี้วัด
- การวางแผนการประเมินโครงการ
- การออกแบบการประเมินโครงการ
- รูปแบบการประเมินโครงการ
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
- เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- การนำเสนอผลการวิเคราะห์และการสรุปผล

5.3 อภิปรายผล

5.3.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านบุหิน บรรลุเพียงบางข้อ ได้แก่

- ด้านสภาพทั่วไปบ้านบุหิน โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งยึดอาชีพหลักคือการทำนา เป็นสังคมระบบเครือญาติ เป็นครอบครัวขยาย

- การดำเนินงานของกองทุน ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล ประชาชนในหมู่บ้านขาดความร่วมมือร่วมใจกัน ขาดความเสียสละ
- การวิเคราะห์ข้อมูลที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ขาดความกระตือรือร้น ไม่ช่วยกันออกความคิดเห็น วางแผนแก้ไขปัญหาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชน
- แนวทางการพัฒนาการบริหารกองทุน คือ การเปิดโอกาสการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ให้คนในชุมชนต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนภายนอก
- ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์ สามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เพื่อการพึ่งพาตนเอง และยกระดับความเข้มแข็งของหมู่บ้านบุหิน

5.3.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

1. ปัจจัยด้านบวก

- ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมและแสดงความคิดเห็นในการจัดตั้งกองทุน เพื่อประโยชน์ของชุมชน
- ความมุ่งมั่นในการพึ่งพาตนเอง สามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับชุมชน
- เงินผลกำไรที่เกิดขึ้นจากดอกเบี้ย จะเป็นเงินสะสมในหมู่บ้านในอนาคต

2. ปัจจัยด้านลบ

- คนในชุมชนยังมีสภาพเป็นลูกหนี้ของธนาคารและนายทุนซึ่งอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างสูง ทำให้ขาดเงินทุนหมุนเวียน เพราะเงินส่วนหนึ่งต้องนำไปชำระหนี้ทำให้ไม่สามารถนำเงินมาลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้เงินกับกองทุนได้
- เนื่องจากหมู่บ้านบุหิน เป็นหมู่บ้านที่เล็ก จำนวนประชากรมีน้อย ประกอบกับอาชีพส่วนใหญ่ของชาวบ้าน คือรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม จึงไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการลงทุนทำกิจการขึ้นในหมู่บ้าน
- การนำเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ เมื่อถึงกำหนด ชำระหนี้ อาจไม่มีเงินมาชำระคืนก่อให้เกิดหนี้แก่ชาวบ้าน เป็นผลให้ชุมชนอ่อนแอได้

5.4 การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

จากการปฏิบัติงานภาคสนามผู้วิจัยได้สร้างเครือข่ายองค์กรย่อยภายในชุมชน ได้แก่ กลุ่มสมาชิกผู้ประกอบอาชีพทำการเกษตร ได้แก่ อาชีพทำนา เลี้ยงสัตว์ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ เพื่อเสริมประสิทธิภาพและความเข้มแข็งแก่การดำเนินการตลอดจนการสร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชน

5.5 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะของประชาชนบ้านบุหิน คือ

5.5.1 ความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า ปัจจุบันชาวบ้านบ้านบุหินมีทั้งหมด 58 ครัวเรือน แต่ละครัวเรือนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้า อยู่กันพร้อมหน้าเป็นครอบครัวขยาย เป็นสังคมแบบเครือญาติทำให้ชาวบ้านมีความเป็นอันหนึ่งอันหนึ่งอันเดียวกัน

5.5.2 ชุมชนมีความสามัคคี เนื่องจากบ้านบุหินแบ่งออกเป็น 3 คุ่ม คือ

1. คุ่มบุหินใหญ่ มีประชากรทั้งหมด 42 หลังคาเรือน
2. คุ่มบุหินน้อย (คุ่มจระพันธ์) มีประชากรทั้งหมด 16 หลังคาเรือน
3. ชุมชนหลังโรงงาน ซีเกท มีจำนวนประชากรจำนวนมาก เพราะเป็นห้องเช่าพนักงาน แต่

ส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่ จึงไม่มีสิทธิ์สมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

จากการที่ชาวบ้านแยกกันอยู่ ถนนที่จะไปมาหาสู่ก็ไม่ค่อยดี และมีความแตกต่างทางอาชีพ ทำให้เวลาว่างไม่ตรงกัน จึงทำให้ความสามัคคีระหว่างคนในหมู่บ้านมีน้อย ชาวบ้านบุหินคิดว่าถ้ามีการแยกการปกครองออกจากกัน ตั้งเป็นชุมชนใหม่จะทำให้เกิดความสามัคคีมากกว่านี้

5.5.3 ความยุติธรรมของผู้นำ จากที่กล่าวมาแล้วในข้อ 5.2.2 ผู้ใหญ่บ้านมีเพียงคนเดียว แต่ต้องปกครองทั้งหมด 3 คุ่ม จึงเกิดการเหลื่อมล้ำเวลาปฏิบัติงานต่าง ๆ มาถึง ชาวบ้านจึงมองว่าผู้นำไม่มีความยุติธรรม

5.5.4 ความซื่อสัตย์ ในสายตาชาวบ้านบุหินคิดว่าคนในชุมชนมีความซื่อสัตย์ดีมา เพราะไม่เคยเกิดเรื่องอะไรที่ไม่ดีขึ้น

5.5.5 การไม่อพยพไปทำงานต่างถิ่น ในหมู่บ้านมีคนไปทำงานต่างประเทศ 4 คน ถ้าเศรษฐกิจของประเทศไทยดีขึ้นคนที่ไปทำงานต่างประเทศก็จะกลับมาทำงานที่เมืองไทย

5.5.6 ชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน

5.6 ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.6.1 ผลโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินไม่ได้นำเงินไปดำเนินการตามโครงการที่ขอกู้ ทำให้เกิดภาระหนี้สิน

5.6.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า สมาชิกผู้กู้เงินทั้งหมด 26 คน มีผู้กู้เพียง 20 % ที่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ซึ่งเป็นจำนวนน้อยมากที่จะเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ และสร้างฐานะทางเศรษฐกิจให้เข้มแข็งจากการมีเงินทุน

5.6.3 ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า รูปแบบวิถีชีวิตคนในหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีก่อให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน

ข้อเสนอแนะ

หมู่บ้านบุหินเป็นหมู่บ้านที่มีขนาดใหญ่มาก เพราะเป็นเขตโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดในอำเภอสูงเนิน จำนวนประชากรที่มาอาศัยอยู่จึงมีจำนวนมากแต่ไม่สามารถสำรวจได้ เพราะมีทั้งหอพักของโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งไม่สามารถเปิดเผยข้อมูลได้ และหอพักข้างนอก รวมทั้งอาคารพาณิชย์ที่เป็นร้านค้า คนที่มาอาศัยอยู่กับชื่อตามทะเบียนบ้านเป็นคนละคนกัน ส่วนมากเป็นคนที่มาอาศัยอยู่แบบไม่ถาวร กองทุนหมู่บ้านบุหินจึงไม่รวมชุมชนหลังโรงงานอุตสาหกรรม มีแค่คุ่มบุหินใหญ่และบุหินน้อย ที่มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 58 ครัวเรือน ประชากรทั้งหมด 210 คน

การที่หมู่บ้านบุหินแยกเป็น 2 คຸ້ມ มีอาณาเขตไม่ติดต่อกันจึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุน ดังต่อไปนี้

1. เวลาเรียกประชุม ทำให้ขาดการประชุมงานกันมีสมาชิกมาไม่ครบ
2. อาชีพของชาวบ้านในคຸ້ມบุหินใหญ่ส่วนใหญ่รับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมและทำการเกษตรจึงมีเวลาว่างมากกว่าชาวบ้านในบุหินน้อย ซึ่งส่วนใหญ่จะค้าขาย เวลาเรียกประชุมก็จะนัดตามเวลาว่างของคຸ້ມบุหินใหญ่ซึ่งมีกรรมการอยู่ 7 คน
3. เนื่องจากกรรมการที่คຸ້ມบุหินใหญ่มีจำนวนเยอะกว่าจึงปล่อยเงินกู้ให้กับคຸ້ມของตนมากกว่า
4. อาณาเขตอยู่ห่างกันทำให้กรรมการ ไม่กล้าให้สมาชิกที่อยู่ห่างไกล

นอกจากเรื่องอาณาเขตแล้วความเป็นญาติยังมีผลต่อการพิจารณาให้กู้ของคณะกรรมการด้วย บางครั้งรู้ว่าสมาชิกที่มาขอกู้ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ แต่ก็ต้องให้กู้เพราะเป็นญาติของกรรมการคนใดคนหนึ่ง เพราะถ้าไม่ให้กรรมการคนนั้นจะลาออก และจะหาคนมาเป็นกรรมการแทนไม่ได้

สรุปภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านบุหิน

ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านบุหินได้ปล่อยกู้ไปแล้ว 2 ครั้ง เหลือเงินทั้งหมด 500,000 บาท ที่เหลือเงินเยอะไม่ใช้เพราะชาวบ้านไม่ยกู้ แต่เป็นเพราะชาวบ้านขาดความรู้เรื่องการทำเอกสารการกู้เพราะกรรมการในหมู่บ้านส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เขียนหนังสือไม่คล่อง และขาดคนที่มีความเสี่ยสละ พร้อมทั้งจะทำงานอย่างจริงจัง มีแต่ประธานกองทุนทำงานแค่คนเดียวและประธานก็ไม่ค่อยมีเวลาว่าง

ผู้นำชุมชนในที่นี้หมายถึงผู้ใหญ่บ้านก็ขาดความรู้เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เกี่ยวกับประเภทการกู้ยืมเรื่องการลดรายจ่าย ผู้ใหญ่บ้านเข้าใจเป็นกູ້ไปใช้หนี้ที่มีดอกเบี้ยมากกว่าเป็นการลดรายจ่าย ทำให้ชาวบ้านในหมู่บ้านมีความเข้าใจที่ผิดตามที่ผู้ใหญ่บ้านคิด

เงินที่คຸ້ມสมาชิกกู้ไปทั้งหมด 26 ราย จากการสังเกตของข้าพเจ้ามีคนที่ยก้ไปแล้วทำตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ไม่ถึงร้อยละ 20 ในเมื่อสมาชิกยก้ไปแล้วไม่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ พอถึงกำหนดใช้คืนสมาชิกคຸ້ມจะเอาเงินที่ไหนดมาคืนให้ตรงเวลา แต่กำหนดระยะเวลา 1 ปีที่ต้องใช้คืนเงินคຸ້มยังเหลือเวลาอีกหลายเดือน ก็ต้องให้ระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ว่ากองทุนหมู่บ้านบุหินจะประสบความสำเร็จตามนโยบายของรัฐบาลหรือเปล่า

ความเข้มแข็งของชุมชน

ความเข้มแข็งของชุมชนขึ้นอยู่กับว่า หมู่บ้านมีการทำประชาคมหรือประชารัฐที่เข้มแข็งหรือไม่ ประชารัฐจึงเป็นการรวมพลัง 4 ฝ่ายหลักในสังคม ได้แก่

- ฝ่ายการเมือง

- ฝ่ายชุมชน (ประชาชน)
- ฝ่ายประชาสังคม (เอกชน)
- ฝ่ายหน่วยงานรัฐ (ราชการ)

ประชารัฐ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับรัฐ ในลักษณะที่ภาคประชาสังคม ครอบคลุมรัฐ ประชากรจึงเป็นกลไกการจัดตั้งคมในยุคใหม่ แต่เดิมการจัดการทางสังคมทุกชนิดได้ถูกรัฐ (รัฐประชาชาติ) ยึดเอาไว้หมด เมื่อสังคมโลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและรวดเร็ว มีปัญหาที่สลับซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต รัฐไม่สามารถจัดการสังคมได้ตามลำพังอีกต่อไป จึงจำเป็นต้องอาศัยประชารัฐมาเป็นกลไกการจัดการแทน

การทำงานแบบประชารัฐ เป็นทางสายกลางในการจัดการการพัฒนา คือ ประชาชนกับรัฐ ร่วมกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมทั้งในระดับการร่วมรับรู้การตัดสินใจด้วย ตลอดจนการร่วมดำเนินงานในกิจกรรมที่ประชาชนในท้องถิ่นรู้ปัญหาดีกว่าส่วนกลาง ตามหลักการที่ว่า “นำโดยส่วนกลาง จัดการโดยท้องถิ่น” ซึ่งจะทำได้สำเร็จได้แก่ปัญหาต่างๆ ที่สลับซับซ้อนไปได้

การผนึกกำลังประชารัฐ คือการผนึกกำลังกันระหว่างองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นที่เล็งสนับสนุน ชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดระบบและวิธีการสนับสนุนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลดความซ้ำซ้อน สับสน นำศักยภาพหรือจุดแข็งของแต่ละฝ่ายมาเสริมเป็นขีดความสามารถของทีมทั้งทีม โดยมีชุมชนท้องถิ่นหรือพื้นที่เป็นตัวตั้ง

การทำงานร่วมกันเน้นการใช้พื้นที่ ชุมชน ท้องถิ่นเป็นหลัก เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และคำนึงถึงการจัดการพัฒนาแบบองค์รวม “สร้างชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเอง”

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของรัฐบาล ถึงที่สุดแล้วมุ่งไปที่การเอาชนะความยากจนของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ การถักทอผนึกกำลังประชารัฐในเบื้องต้น เป็นไปเพื่อ สร้างระบบที่แข็งแรง ไม่เป็นทางการ หรือกึ่งทางการ สนับสนุนการพัฒนาเชิงคุณภาพ ให้กับกองทุนหมู่บ้าน

เครือข่ายประชารัฐสนับสนุนกองทุนหมู่บ้านก็ไม่ใช่เพียงเพื่อกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น แต่เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งแบบองค์รวม เพื่อเอาชนะความยากจน ยาเสพติด และให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีพร้อมกันไป

จากหลักการและความสำคัญของประชารัฐที่กล่าวมาข้างต้น มีความสำคัญกับทุกหมู่บ้านมาก โดยเฉพาะหมู่บ้านนุหินที่มีประชาคมหมู่บ้านจัดอยู่ในประเภทปานกลาง ชาวบ้านไม่ค่อยรวมตัวกันหรือถ้ามารวมกันทำประชาคมหมู่บ้านก็มาแบบขาดความสนใจ ไม่ยอมรับอะไรใหม่ๆ ความสามารถในการจัดการบริหารจัดการกองทุน

กองทุนหมู่บ้านนุหิน ปัจจุบันได้ปล่อยกู้ไปแล้ว 2 ครั้ง แต่ก็ประสบปัญหาดังนี้

1. ทางคณะกรรมการมีความเบื่อน่ายในหน้าที่ โดยให้เหตุผลว่าไม่ได้ผลประโยชน์เลยจากการ ปฏิบัติหน้าที่ แถมยังต้องรับผิดชอบคนอื่นอีกด้วย น่าจะเอาเวลาที่มีไปประกอบอาชีพ ของตนดีกว่า

2. ทั้งกรรมการและชาวบ้านเบื่อน่ายการประชุม โดยเฉพาะทางกรรมการ ไม่ว่าจะประชุม กันซ้ำซาก ภายในหมู่บ้านประจำเดือนหรือประชุมที่ทางอำเภอจัดขึ้น โดยให้เหตุผลว่าประชุม ซ้ำซาก ไม่มีอะไรใหม่ ๆ การจัดประชุมภายในหมู่บ้านประจำเดือนจึงไม่เกิดขึ้นเลย เพราะไม่ ครบองค์ประชุมซักครั้ง จนทำให้ประชาชนกองทุน ฯ เบื่อน่ายที่จะเข้าร่วมการประชุมแล้ว ระยะเวลาจึงไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเลย กรรมการก็ไม่เคยติดตามดูแลเลยว่ สมาชิกกู้เงิน ไปแล้วนำเงินเหล่านั้นไปใช้ตามที่ได้แจ้งไว้หรือไม่

3. การพิจารณาให้เงินกู้ของคณะกรรมการ พิจารณาตามญาติพี่น้องถ้าเป็นตัวกรรมการหรือ ญาติผู้เืองก็จะได้คนละ 20,000 บาท ทั้งๆ ที่กรรมการหรือญาติคนนั้นไม่มีงานทำ

ขณะนี้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านจึงขึ้นอยู่กับประธานกองทุนเป็นส่วนใหญ่ เพราะทุก คนโยนความรับผิดชอบให้ทั้งหมด

ความสามารถในการดำเนินธุรกิจและการชำระคืนเงินกู้

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านนุหิน เป็นหมู่บ้านที่มีขนาดเล็ก ชาวบ้านอยู่กันอย่างสงบ ส่วน ใหญ่จะประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม รองลงมาคือ ทำนา และเลี้ยงวัว สภาพทาง เศรษฐกิจของหมู่บ้านไม่เอื้ออำนวยในการลงทุนเพราะขาดอำนาจการซื้อ และในหมู่บ้านก็มีกองทุน ที่ให้สมาชิกกู้ยู่แล้วหลายกองทุน พอมีเงินล้านเข้ามาทำให้ชาวบ้านต้องการกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน เพื่อเอาไปใช้หนี้กองทุนอื่น ซึ่งมีดอกเบี้ยแพงกว่า

สมาชิกที่กู้เงินไปไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ ดังนั้นข้าพเจ้าก็ไม่ทราบ เหมือนกันว่าถึงปีแล้วผู้กู้จะมีเงินมาใช้คืนหรือไม่

บทบาทของกองทุนหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชน

บทบาทของกองทุนหมู่บ้านในการพัฒนาชุมชนหมู่บ้านนุหินในขณะนี้ยังไม่มี เพราะผู้กู้ ส่วนใหญ่ไม่ได้นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

สมาชิกผู้กู้

ปัจจุบันมีสมาชิกกู้เงิน ไปจำนวนทั้งสิ้น 26 ราย กู้ไปครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 24 มกราคม 2545 จำนวน 240,000 บาท ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2545 จำนวน 260,000 บาท

ปัญหาในการปฏิบัติงานกองทุนหมู่บ้านบ้านนุหิน ของบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

1. การเก็บข้อมูล ชาวบ้านบางคนที่ถูกเงินไปใช้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ มักจะไม่ให้ความร่วมมือใน การสัมภาษณ์ เก็บข้อมูล

2. ธุรกรรมขาดความรู้ ความสนใจ และเสียสละเวลาในการทำงาน ทำให้ยากในการรวบรวมข้อมูล บัณฑิตจึงต้องช่วยกรรมการเขียนและรวบรวมเอกสารเพื่อให้ได้ข้อมูล บางครั้งจึงเหมือนก้าวถอยหลังของกรรมการ
3. ข้อมูลบางอย่างที่ต้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ละหน่วยงานก็จะได้ข้อมูลที่ไม่เหมือนกัน เช่น จำนวนประชากรของอำเภอและอบต. จะไม่เท่ากัน ทำให้ไม่ทราบว่าจะใช้ข้อมูลจากหน่วยงานไหน

สรุป

การกระจายเงินสู่หมู่บ้านโดยรวดเร็ว เพื่อเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจทั่วประเทศนั้น ถ้าเป็นหมู่บ้านที่ก้าวหน้าพอควร เคยร่วมกันทำงานแบบพึ่งตนเอง ก็จะมีความเข้าใจได้รวดเร็ว สามารถเลือกกรรมการกองทุน ได้ถูกคน สามารถวางระเบียบกองทุน ได้เอง สามารถกำหนดอัตราดอกเบี้ยได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของชาวบ้าน สามารถรู้ว่าผู้ใดควรให้กู้ สามารถประเมินโครงการของผู้มากู้ได้ว่า อาชีพนี้มีความเป็นไปได้หรือไม่ มีประชามหมู่บ้านหรือมีการรวมตัวกันแบบหลวมๆ ในหมู่บ้านเป็นแกนกลางในการสร้างกระแสหรือกติกาของสังคม เพื่อบังคับไม่ให้เกิดการเบี่ยงหนีตามทัศนคติของข้าพเจ้าคิดว่าหมู่บ้านบุพินจัดอยู่ในประเภทปานกลาง คือไม่ค่อยมีกิจกรรมร่วมกันบ่อยนัก กรรมการส่วนใหญ่จบแค่ ป. 4 อ่านหนังสือไม่ค่อยออก เขียนก็ไม่ค่อยคล่อง และที่สำคัญคือต่างคนก็ไม่ยอมเสียสละเวลาเพื่อมาทำงานกองทุนหมู่บ้าน อ้างว่ามีงานทำไม่ว่าง ถ้าว่างก็จะพักผ่อน ดังนั้นกรรมการก็จะบริหารจัดการกองทุนนี้ไม่เป็น นอกจากเงินจะสลายไปแล้ว ยังนำไปสู่การตัดสินใจที่คอยคิดแต่จะพึ่งความช่วยเหลือจากภายนอก และซ้ำร้ายหากดำเนินการแบบเลือกที่รักมักที่ชังอาจนำไปสู่การแตกความสามัคคีในหมู่บ้านขึ้นอีกด้วย ดังนั้นการวางระบบชักจูงเครื่องข่ายประชาสังคม และการสนับสนุนของส่วนราชการต่างๆ ที่มีอยู่แล้วในทุกจังหวัด ให้เป็นแนวทางเดียวกัน หรือเสริมกัน เพื่อสนับสนุนการทำงานของชาวบ้าน จึงเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า "ในบ้านเมื่อนั้น มีทั้งคนดี และคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองเป็นปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อน วุ่นวายได้" มาปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม เพราะชุมชนที่เข้มแข็งแล้วเท่านั้น ที่จะสามารถคัดสรรคนดีมีคุณภาพมาสู่วงการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับชาติ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือการดำเนินงาน สำหรับคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และอำเภอเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. คู่มือสำหรับ ประชาชนเพื่อเตรียมการจัดตั้งและดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544 . ระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2544. กรุงเทพฯ : บริษัท สหพัฒนาการพิมพ์ จำกัด.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสุขาวดี. 2544. ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านสุขาวดี. นครราชสีมา.

สำนักงานมาตรฐานการศึกษา, สำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์, สำนักงาน มาตรฐานอุดมศึกษาทบวงมหาวิทยาลัย. 2545. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองชุดวิชาการ ประเมินเพื่อพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครราชสีมา : ทศน์ทองการพิมพ์.

เทคโนโลยีสุรนารี,มหาวิทยาลัย. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการ จัดการและการ ประเมินโครงการ. นครราชสีมา.

_____. มติชนรายวัน. 4 มกราคม 2545. หน้า 18.

สมยศ พุกษาเกษมสุข. พลังสำเค็ญขบวนการแรงงาน. เส้นทางเศรษฐกิจ. 12-18 สิงหาคม 2545. หน้า 15.

<http://www.dip.go.th>.